

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת קרח

במי אתה מקנא?

גם הבלועים וגם השרופים קנאו במשה ואהרן, והקנאה הוציאה אותם מהעולם. הקטרת שעוצרת את המגפה מחזירה אותנו לעולם, ומאפשרת לנו שלא לקנא

כאשר אדם מקנא במישהו אחר, הוא כאילו אומר בזה שהוא לא מעוניין בחיים שלו, אלא בחיים של מישהו אחר. וכפי שאומרים חכמינו שהקנאה מוציאה את האדם מהעולם, כי הקנאה עצמה מוציאה את האדם מהחיים שלו, וגורמת לאדם לא לרצות בהם.

הקנאה מוציאה את האדם מן העולם, ובפרשתינו הקנאה של קורח וכל עדתו הוציאה אותם מן העולם. המשפחות של קרח ודתן ואבירם נבלעו באדמה, ומאתים וחמישים האנשים שהקטירו את הקטרת נשרפו. אלא שכאן צריך לשאול: כיוון שכולם קנאו במשה ואהרן – למה חלק מתו בשריפה וחלק נבלעו באדמה?

שתי קבוצות בעדת קורח

האנשים שחלקו על משה רבינו במחלוקת קרח וכל עדתו מתחלקים לשני סוגים: קבוצה אחת התלוננה על כך שרק אהרן משרת בקדש, ולהם אמר משה רבינו שיקחו מחתות ויקטירו קטורת לפני ה', ויבדקו האם ה' בחר בהם או לא. לעומת זאת, לקורח ודתן ואבירם היתה טענה אחרת: למה משה רבינו מנהיג את עם ישראל.

שתי הקבוצות נבדלות אלו באלו גם בטענה שלהם וגם בעונש שלהם: מקטירי הקטרת נשרפו, וקורח ודתן ואבירם נבלעו באדמה, כפי שכתוב בפרשת פנחס "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח במות העדה, באכל האש את חמשים ומאתים איש".

הבלועים – קנאה בדברים חיצוניים

שתי הקבוצות קנאו במשה ואהרן, אבל הקנאה לא היתה אותה הקנאה: קורח (שהיה עשיר גדול) קנא בדברים חיצוניים, בכבוד שיש למשה רבינו מכך שהוא המנהיג. לעומת זאת, מאתים וחמישים מקטירי הקטרת קנאו בדברים רוחניים, בעבודת המשכן של אהרן הכהן.

כפי שנכתב, כאשר אדם מקנא הוא מואס בחיים שלו, והקנאה מוציאה אותו מהעולם. כאשר אדם מקנא בדברים חיצוניים, הוא מחפש לקבל אושר ממה שנמצא מחוץ לו, ומקווה שדברים חיצוניים יתנו לו אושר. כאשר זה מה שהאדם מחפש, הוא עלול לחוש ש'האדמה קוברת אותו'. הוא קיווה לקבל אושר ממקום חיצוני, וזה גורם שהמקום החיצוני משתלט עליו, ולא נותן לו לצאת ממנו. הוא מרגיש שבתחילה הוא רצה את הדברים החיצוניים, אבל לאחר מכן הדברים החיצוניים השתלטו עליו, ועכשיו הוא מתמכר אליהם, והולך אחריהם גם אם הוא לא רוצה.

הסברנו כאן שהמשמעות הנפשית של הבליעה באדמה היא התמכרות לדברים שחיצוניים לאדם, אבל יכולה להיות גם משמעות נוספת: מרוב שהאדם עסוק ברצונות שלו, הוא עלול להיקבר בהם, ולא לשים לב לרצונות של זולתו. במקרים קיצוניים האדם עלול להיות נתון כל כך בתוך עצמו ובתוך הפרשנות שלו למציאות, עד שזה יגרום לו שהוא לא יוכל לתקשר עם סביבתו ולתפקד בצורה נורמלית. הוא לא רואה את המציאות כפי שהסובבים אותו רואים אותה, אלא כפי שהוא תופס אותה בדמיון שלו, והוא בלוע בתוך המציאות שהוא מצייר לעצמו, ולא יכול לתפוס שהסובבים אותו חיים במציאות אחרת.

אמנם תופעה כזו היא תופעה קיצונית, אבל בצורה עדינה היא יכולה להיות מאוד מצויה. ככל שהאדם יותר שקוע ברצונות שלו ובחיפוש אחר דברים חיצוניים, הוא פחות שם לב ופחות רגיש לסביבתו וגם לעבודת ה'.

השרופים – קנאה בדברים פנימיים

כאשר האדם מרגיש שהוא לא יכול לקבל אושר ממקום חיצוני, ואם הוא יחפש דברים חיצוניים הם עלולים לגרום לו הפוך מאושר – זה מביא אותו לחשוב שהאושר נקנה ממה שבתוכו, מהרצונות הנפשיים שלו. מאתים וחמישים האנשים שהקטירו את הקטרת, קנאו בחלק הנפשי של עבודת אהרן הכהן, כמו שכתוב "את מחתות החטאים האלה בנפשותם".

כאשר אדם מקנא במשהו פנימי שיש לזולתו, הוא בעצם מקנא בנחת רוח שיש לזולת מהקשר עם ה'. לכן מאתים וחמישים האנשים שקנאו בעבודת ה' של אהרן הכהן, הביאו קטרת, שמורה על הנחת רוח שיש לה' מעבודתו של האדם.

אבל בסופו של דבר האדם מרגיש שגם אם הוא מקנא באושר פנימי של מישהו אחר – גם זה מוציא אותו מהעולם, וגם זה לא מביא לו אושר. הוא רואה שהשני מאושר, ומבין שהוא מאושר כי לקדוש ברוך הוא יש נחת ממנו, והוא מקנא בו. הוא 'מבין' שלו לא יכולה להיות כזו נחת רוח, כי לקדוש ברוך הוא אין נחת רוח מהקנאה שלו. כלומר המקנא לא אומר לעצמו "אילו מעשים טובים עושה האדם השני, גם אני אעשה מעשים טובים כמוהו", אלא עסוק בקנאה. ממילא תוך כדי הקנאה הוא מרגיש שלא יכול להיות שלקדוש ברוך הוא תהיה נחת רוח מקנאה, והקנאה הזו לא תביא לו אושר.

לכן גם הקנאה של מאתים וחמישים מקטירי הקטרת הוציאה אותם מהעולם. אמנם מקטירי הקטרת לא נבלעו באדמה אלא נשרפו, שכן הם רצו את המציאות הפנימית, הנפשית, ולא את המציאות החיצונית, ולכן הם נשרפו באש שעולה כלפי מעלה, ולא ירדו למטה להיבלע באדמה.

הקטרת עלולה להוציא את האדם מן העולם

מלאך המוות גילה למשה רבינו בהר סיני שכאשר יש מגפה אפשר להביא קטרת והמגפה תיעצר, כפי שמשה רבינו אכן הורה לאהרן לעשות בהמשך הפרשה. כלומר יש קשר בין הקטרת לבין מלאך המוות, וכפי שרואים בתחילת הפרשה שלנו שהקטרת גרמה למאתים וחמישים מקטירי הקטרת למות.

יש בחינה בקטרת שהיא מוציאה את האדם מהעולם, שכן אם האדם מחפש רק להרגיש את הנחת רוח שיש לו בעבודת ה', זה מוציא אותו מן העולם. הנחת רוח היא השכר על המצוות, ומקומה בעולם הבא, כמו שאומרים חכמינו "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". אם האדם יחפש את הנחת רוח במקום את עבודת ה', החיפוש הזה יוציא אותו מן העולם.

כלומר קנאה לא חייבת להיות דווקא כלפי אדם אחר, אלא יכולה להיות גם כלפי דברים שהאדם רוצה להגיע אליהם. האדם מחפש להרגיש בעבודת ה' שלו את הנחת רוח של ה', וכך במקום להיות עסוק בעבודת ה' הוא עסוק בלבדוק האם הוא אכן מרגיש שיש בזה נחת רוח. בסופו של דבר החיפוש אחרי הנחת רוח גורם לו שלא לרצות בעבודת ה', וכך הקטרת עלולה להוציא את האדם מן העולם.

הקטרת – האדם מרגיש את הנחת רוח שיש לה' מעבודתו

אמנם בסוף הפרשה הקטרת אכן מצילה את בני ישראל ועוצרת את המגפה, ומסביר רש"י שבני ישראל ריבנו על הקטרת שהיא הורגת את האנשים, ומשה רבינו הראה להם שהקטרת דווקא מצילה. המשמעות הפנימית של הקטרת היא, כאמור, הנחת רוח שיש לה' מעבודתו

האדם. הנחת הזו עלולה להוציא את האדם מן העולם כפי שהוסבר, אבל היא גם יכולה להציל אותו:

כאשר האדם רואה שאם הוא מחפש אושר מחוץ לו זה לא מביא לו אושר, וגם אם הוא מחפש אושר בתוכו, מדברים פנימיים שהוא רוצה להגיע אליהם, זה גם לא מביא לו אושר – הוא יכול להבין שהאושר האמיתי מגיע מכך שה' רוצה אותו. אם האדם לא עובד את ה' כדי לקבל מכך נחת רוח, אלא להיפך, מחפש לעבוד את ה' ולעשות את רצונו – זה גורם לו להרגיש את הנחת שיש לה' ממנו.

אהרן הקטיר את הקטרת כפי שמשה רבינו ציווה אותו, וגם חזר למשה רבינו, להראות שהוא עשה זאת בציוויו, ו"אין משה רבינו אומר מלבד כלום, אלא מפי הגבורה", כפי שאומר רש"י שם. אם האדם מחפש לעשות את מה שה' אומר – הוא אכן יכול להרגיש שלה' יש נחת ממנו, וה' רוצה אותו ואת העבודה שלו. ממילא הוא לא יצטרך לקנא במישהו אחר, לא בגשמיות שלו ולא ברוחניות שלו.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'

